

Remissyttrande över Promemorian Näringslivets klimatomställning

SveMin är branschorganisationen för gruvor, mineral- och metallproducenter i Sverige. SveMin representerar cirka 60 företag med drygt 15 000 anställda inom produktion, prospektering och teknik. Medlemsverksamheterna förekommer i hela landet. Metallgruvorna är lokaliserade till norra Sverige och Bergslagen medan kalkstensfyndigheterna främst finns på Gotland.

SveMin har beretts möjlighet att avge yttrande över rubricerad promemoria och tackar för möjligheten och anför följande synpunkter.

Sammanfattning

Det är positivt att Tillväxtanalys konstaterar att den nationella politiken bör fokusera på åtgärder som underlättar omställningen och som stödjer näringslivets internationella konkurrenskraft – detta är en viktig utgångspunkt för klimatpolitiken. Viktigt för att åstadkomma detta är att utgå från näringslivets egen syn på behov och utmaningar.

Gruv- och mineralnäringen har identifierat **tio åtgärder som är avgörande för att nå branschens mål om fossilfri gruvbrytning till 2035 och klimatneutrala processer samt fossilfri energianvändning till 2045**. Dessa är:

1. Skapa effektiva och mer förutsägbara tillståndprocesser.
2. Säkra tillgången till fossilfri el och biobränsle till konkurrenskraftig kostnad
3. Möjliggör för vätgasproduktion och -lager
4. Utveckla en nationell strategi för att infånga och lagra koldioxid
5. Säkra en stabilitet och långsiktighet i den nationella och internationella klimatpolitiken för en konkurrenskraftig omställning
6. Stötta "front-runners"
7. Skapa hållbara transportsystem för framtiden
8. Prioritera långsiktig forskningsfinansiering för hållbara råmaterial
9. Satsa på återvinning och metallurgi
10. Säkra rätt kompetens för att möjliggöra omställning

Klimatomställningen börjar i gruvan

Efterfrågan på hållbart producerade metaller och mineral i världen och Europa blir allt större. **För att klara målet om nettonollutsläpp globalt behövs sex gånger mer metaller och mineral än idag** – och många gånger mer för vissa specifika energikritiska metaller. EU har redan idag ett

stort importbehov av många metaller och mineral som bedöms som kritiska för vårt samhälle, välfärden och klimatomställningen.

Som Europas ledande gruvnation står Sverige för en betydande del av EU:s produktion av metaller och mineral. I Sverige finns också **ytterligare potential att bryta många energi- och innovationskritiska metaller och mineral** som idag ofta importeras från länder med lägre miljökrav, större klimatavtryck och sämre arbetsvillkor, samt där importberoendet av enskilda länder såsom Kina och Ryssland dessutom innebär en säkerhetspolitisk risk.

Gruv- och mineralnäringen var en av de första att inom ramen för Fossilfritt Sverige ta fram en klimatfärdplan 2018. [Branschens uppdaterade klimatfärdplan 2022](#) beskriver utvecklingen i branschen samt hur **branschens mål om fossilfri gruvbrytning till 2035 och klimatneutrala processer samt fossilfri energianvändning till 2045** ska uppnås.

Produktion av metaller i Sverige är **60–90% mindre utsläppsintensiv** än motsvarande produktion internationellt. **Den globala klimatnyttan** av svensk gruvnäring är **idag 6,4 milj ton CO₂/år** (motsvarande drygt 10% av Sveriges utsläpp) genom att ersätta internationell produktion som har högre klimatavtryck. Klimatnyttan kan öka ytterligare med **37–43 miljoner ton CO₂/år fram till 2045** (motsvarande nästan Sveriges utsläpp) om de planer som svenska företag har lagt fram för nya gruvor, mer avancerade och fossilfria processer, en ny generation gruvmaskiner, och ytterligare vidareförädling med hjälp av koldioxidfri energi och insatsvaror kan genomföras.

Den svenska gruv- och mineralnäringen spelar en viktig roll för att nå Sveriges, Europas och världens klimatmål. Hållbart producerade metaller och mineral av hög kvalitet kommer att behövas för fossilfria energisystem, elektrifierade transporter, klimateffektivt byggande med mera.

Huruvida gruv-, mineral- och metallbranschen klarar klimatomställningen är avgörande för att andra branscher som följer efter i värdekedjan ska klara sina klimatmål och genomförandet av sina klimatfärdplaner, exempelvis betongbranschen, bygg- och anläggningssektorn, elbranschen, fordonsindustrin och stålindustrin. En hållbar omställning kräver hållbara metaller och mineral.

Gruv- och mineralbranschens klimatomställning och fortsatta konkurrenskraft bygger på en övergång från fossila bränslen till el. **Elbehovet beräknas öka från dagens cirka 5 TWh till 38 TWh 2035 och till 74 TWh 2045**, vilket motsvarar hälften av Sveriges nuvarande elanvändning och kommer göra branschen till en av Sveriges största elanvändare.

Tillsammans med **förutsägbara och effektiva tillståndprocesser är tillgången till leveranssäker fossilfri el till konkurrenskraftig kostnad helt avgörande för en fortsatt konkurrenskraftig gruv- och mineralindustri** i Sverige.

Skapa effektiva och mer förutsägbara tillståndprocesser

Politiken måste vidta åtgärder som **effektiviserar och gör tillståndprocesserna mer förutsägbara**. Detta gäller för såväl elproduktion, som elnät och industriell verksamhet. Effektiva tillståndprocesser är en fundamental och avgörande faktor för branschens långsiktiga tillväxt där en fortsatt brytning är avgörande för att säkra tillgången till metaller och mineral. Här måste Sverige också vara mer aktiv i EU-processerna för att säkra att regelverken som har betydelse i tillståndprocesserna blir väl fungerande och anpassade efter svenska förhållanden. Det är viktigt att gå vidare med Klimatråtsutredningens (SOU 2022:21) förslag gällande elnät.

Säkra tillgången till fossilfri el och biobränsle till konkurrenskraftig kostnad

Gruv- och mineralbranschens klimatomställning och fortsatta konkurrenskraft bygger på en övergång från fossila bränslen till el. Elbehovet beräknas öka från dagens cirka 5 TWh till 38 TWh 2035 och till 74 TWh 2045, vilket motsvarar hälften av Sveriges nuvarande elanvändning och kommer göra branschen till en av Sveriges största elanvändare. Branschens biobränslebehov beräknas öka från dagens cirka 1 TWh till 6 TWh år 2045.

Trots den ökade energianvändningen förutser branschen att **klimatavtrycket och energiintensiteten per producerad volymenhet kommer minska** i takt med effektivare processer, ökad produktion och återvinning.

Elkostnaden är en av de viktigaste och avgörande delarna i kostnadsstrukturen och för gruv- och mineralsektorns överlevnad. Prissäkrade elavtal förnyas kontinuerligt. Dagens elmarknadssituation innebär allvarliga konsekvenser när dessa löper ut då det i dagläget inte går att prissäkra sig på en rimlig nivå som säkerställer fortsatt konkurrenskraft. Elkostnaderna befaras för vissa verksamheter gå från att utgöra 30–40 procent av kostnadsmassan upp till över 80 procent vilket innebär en ohållbar situation som gör att affärskalkylen med den dessutom generellt sett högre kostnadsnivån för svenska verksamheter inte längre går ihop.

De tidigare låga, konkurrenskraftiga elkostnaderna har varit en internationell konkurrensfördel för svensk gruv- och mineralnäring, och vägt upp för andra relativt sett högre kostnader i Sverige, bland annat för arbetskraft, transporter, skatter och andra pålagor. Gruv- och mineralbranschens medlemmar är verksamma i elprisområdena SE1 i norra Norrland, och SE3 samt SE4 i Mellansverige respektive södra Sverige. Elområdena SE3 och SE4 har drabbats hårdast av höga elpriser, men elprisrekorden sprider sig även norrut, om än från lägre nivåer. I elområde 1 och 2 nådde månadsmedelpriset i november 2022 rekordnivåer på 122,1 öre per kWh, vilket innebär att månadsmedelpriset aldrig tidigare varit så högt i dessa områden sedan Sverige delades in i elområden i november 2011.

Utän kraftfulla investeringar i elnät och fossilfri elproduktion i hela landet äventyras både befintlig mineral- och gruvnäring och de framtidsprojekt som planeras. Utmaningarna kopplat till stabil och konkurrenskraftig elförsörjning varierar mellan de olika delarna och el-områdena i landet. Oavsett om företagen ställer om till el eller biobränsle, eller både och, kommer **framtidens energikostnader att vara direkt avgörande för att företagen ska kunna växa med ökad lönsamhet samtidigt som de ställer om och behåller sin globala konkurrenskraft.**

Möjliggör för vätgasproduktion och -lager

Fossilfri vätgas är möjliggörare för branschens klimatomställning och kommer spela en allt viktigare roll i energisystemet. En **vätgasstrategi** behöver tas fram och regler på såväl EU-nivå som på nationell nivå behöver utformas för att främja vätgasproduktion och -lager samt utbyggnad av vätgasinfrastruktur. Vätgas producerad av fossilfri el planeras att användas i bland annat reduktionsprocessen inom järnframställning.

Utveckla en nationell strategi för att infånga och lagra koldioxid

För processutsläpp som uppstår som ett resultat av den kemiska omvandling som sker i processen, exempelvis vid kalkbränning, behövs en uppbyggnad av kommersiella och storskaliga lösningar för att nyttja koldioxid i industriprocesser (CCU) och geologiskt lagra koldioxid (CCS), för att inte denna typ av processutsläpp ska släppas ut till atmosfären.

Sverige bör ta fram en **nationell CCS-strategi**. Därtill behövs riktade och långsiktiga offentliga satsningar för att stödja den konkurrensutsatta processindustrins väg mot större teknisk språng inom koldioxidsnål teknik. För att reducera utsläppen inom framför allt kalk- och cementbranschen planeras teknik för att fånga in och lagra processutsläpp genom CCS.

Säkra en stabilitet och långsiktighet i den nationella och internationella klimatpolitiken för en konkurrenskraftig omställning

Svensk gruv- och mineralnäring är en elintensiv industri som agerar på en global konkurrensutsatt marknad med världsmarknadspriser. Priserna sätts globalt, bland annat på metallbörsen LME (London Metal Exchange). Svenska bolag är pristagare på världsmarknaden och konkurrerar med bolag i exempelvis Australien, Brasilien, Chile, Kanada, Kina, Kongo och USA. Branschen saknar därmed möjlighet att föra över ökade kostnader till kund.

Klimatpolitiken bör fokusera på att skapa förutsättningar för omställningen istället för att styra eller tvinga fram utsläppsminskningar. Fokus för svenska politiker bör vara att påverka EU:s klimatpolitik och den internationella klimatagendan så att reella utsläppsminskningar kan åstadkommas med bibehållen konkurrenskraft. Pågående förändringar och revideringar av regelverk på EU-nivå såsom taxonomin (EU:s ramverk för hållbara investeringar) och Fit for 55-paketet (EU:s lagstiftningspaket för att nå EU:s nya klimatmål om att minska utsläppen med 55 procent fram till 2030) måste verka för att stärka den inhemska gruv- och mineralindustrin, snarare än att försvåra förutsättningarna och försämra konkurrenskraften hos företagen.

I flera av våra grannländer, bland annat Tyskland, Storbritannien, Frankrike, Norge och Finland, **kompenseras industrin** dessutom **för utsläppshandelns påverkan på elpriset**, något som **även Sverige bör göra** för att skapa samma förutsättningar och villkor för den svenska industrin. Sverige bör samtidigt skyndsamt driva på inom EU för att möjliggöra för branscherna "Mining of iron ores" (07.10) och "Mining of other non-ferrous metal ore" (07.29) ska bli stödberättigade till kompensation för indirekta effekter.

Stötta "front-runners"

Svenska gruv- och mineralföretag konkurrerar på en internationell marknad där det i dagsläget är kostsamt att konkurrera med aktörer som inte ännu påbörjat eller kommit lika långt i klimatomställningsarbetet. Däremot förväntas hållbara produkter i framtiden vara ett krav, vilket ger incitament till att redan nu påbörja omställningsarbetet. Vissa företag har naturligt större muskler än andra och har därför också mer kapital att investera i klimatåtgärder. Det är av vikt att dessa företag får stöttning, exempelvis **gynnsamma villkor i form av styrmedel och ekonomiska incitament**, så att mindre företag kan följa efter när metoder och tekniker bevisats fungera och ge resultat.

Skapa hållbara transportsystem för framtiden

Omställningen till el kommer att kräva samarbeten mellan företag inom energi-, gruv- och mineralsektorn, batteritillverkare, mjukvaruleverantörer och fordonssektorn. **Satsningar på järnväg, landsväg, regionala flyg och sjöfart** är viktiga för att stärka industrins konkurrenskraft och öka den samhällsekonomiska effekten. De åtgärder som presenteras i Elektrifieringsstrategin bör genomföras för att underlätta omställningen inom transportsektorn.

Prioritera långsiktig forskningsfinansiering för hållbara råmaterial

Klimatomställningen ökar behovet av **forskning och utveckling för att finna nya lösningar som kan bidra till att åstadkomma fossilfria produktionsprocesser**. Såväl utökade möjligheter till nya testanläggningar och uppskalning av framgångsrika projekt är viktiga för branschen. Det finns vissa processer där en omställning idag inte är tekniskt möjlig. För att hitta lösningar krävs samarbeten mellan företag, akademi och staten. Industriklivet är ett bra exempel på initiativ som möjliggör för branschens omställning.

Satsa på återvinning och metallurgi

Det finns en stor potential i att förbättra insamlingen och återvinningen av mineral, inklusive innovationskritiska metaller från elektronikavfall, och att tillvarata metaller som för närvarande går förlorade i materialströmmarna. Forskningen inom detta område syftar till att **utveckla resurseffektiva, koldioxidneutrala processer som gör det möjligt att öka utbytet av återvunna metaller och att utvinna ytterligare grundämnen** som hamnar i slagg, damm och lera.

Säkra rätt kompetens för att möjliggöra omställning

Omställningen mot en koldioxidfri gruvindustri medför flera förändringar i verksamheten, varav automatisering och elektrifiering kanske är de tydligaste. Det medför krav på helt andra kompetenser än tidigare. Gruvindustrin efterfrågar breda kompetensinsatser för att klara omställningen – allt från ökade möjligheter till forskarutbildning till fler relevanta platser på gymnasienivå. **Utan tillgång till rätt kompetens riskerar en stor mängd av omställningar att försenas eller helt gå om intet.**

Gruv- och mineralnäringen ser fram emot en nära dialog med regeringen kring innehållet i klimathandlingsplanen.

Stockholm, datum som ovan.

Maria Sunér, VD

E-post: Maria.suner@svemin.se

Hanna Stenegren, Expert energi och klimat

E-post: hanna.stenegren@svemin.se